

sąlygotai ideologijai išreikšti pasirenkami tokie estetišiai produktai, kurie geriausiai atitinka visuomenei reikalingą santykį su tikrove, geriausiai perteikia jos nuotaiką.

I. Rapoportas (LTSR MA) pastebėjo, kad estetiškumo kategorija yra istorinė. Estetiškumo kriterijai yra sociališkai determinuoti, kintantys. Menas tirtinas tik tam tikros kultūros sistemos kontekste. Jis turi būti aprašomas etnologiškai.

Išjungęs į diskusiją apie meno specifiką, A. Zalatorius paminėjo išvadą, kurios jis priešo, mėgindamas rasti atsakymą į klausimą, kas yra apsakymas? Apsakymas — tai nepakartojamas derinys elementų, kurie pavieniui sutinkami daug kur, ne tik apsakyme. Vadinasi, meno kūrinys, gal būt, irgi yra toks nepakartojamas elementų derinys.

Doc. K. Stoškus, kurio pasisakymu baigėsi simpoziumo darbas, aptarė keletą diskusijoje paliestų metodologinių problemų.

Klausimas apie intuicijos, empirinių metodų santykį su logine analize, pasak jo, nėra išimtinė estetikos problema: ji bendra visiems mokslams. Todėl atrodo nepagrįsta nuomonė, siūlanti meną interpretuoti intuityviai, poetiškai, atsietai nuo teorinės analizės. Neturėtų mūsų gąsdinti ir estetikos kategorijų neapibrėžtumas. Visi mokslai susiduria su neįveikiamais sunkumais, kai mėgina surasti griežtus ir galutinius savo kategorijų apibrėžimus. Bet tai neturi mūsų orientuoti nei į reliatyvizmą, nei į intuityvizmą. Objektą pažinti, teoriškai paaiškinti neįmanoma be visuotinai patikrinamų loginių procedūrų, be daugiau ar mažiau apibrėžtų sąvokų, taigi be objekto supaprastinimo, suschematinimo. Bet tik per tą paprastumą, apibrėžtumą, tikslumą, schematiškumą teoriniai modeliai tampa objektyviai kontroliuojami, tik taip pasiekiamas pažintinei

veiklai būtinas nuoseklumas ir neprieštaringumas.

Savo ruožtu intuicija nėra nei paslaptin-gas mistinis įkvėpimas, nei ypatingos prigimties žmonių sintetinė pagava, nepriklausanti nuo jų teorinės patirties. Vienokia teoretiko ir kitokia sveiku protu besivadovaujančio žmogaus intuicija. Pažinimas, kuris remiasi sveiko proto suformuota intuicija, lieka sveiko proto ribose.

Vadinasi, iš to, kad meno (ir estetiškumo) specifikos aprašymai susiduria su nemažais sunkumais, nereikėtų daryti išvados, jog jos iš viso negalima teoriškai aprašyti arba jog teorija gali atskleisti tik jos pavienes savybes, bet ne esminius bruožus. Toks pat atrodo nepagrįstas požiūris, kad meną galima aprašyti tik kažin koku teorijų „pluoštu“, o ne atskira teorija.

Aptardamas meno formalaus aprašymo galimybes, K. Stoškus pastebėjo, kad polemika tarp formalistų ir turinistų arba redukcjonistų ir iredukcjonistų reiškia konfliktą tarp viena kitą papildančių teorinių programų. Iredukcjonistai, anot tarybinio lingvisto I. Revzino, pasirodo visada teisūs teigdami, kad niekada negalima kūrinių iki galo formalizuoti, bet ką galima formalizuoti, įrodo tik redukcjonistai.

Pratęsdamas diskusiją apie meno vertės nustatymo galimybes, K. Stoškus išreiškė kritišką požiūrį į kai kurias mintis, pervertinusias meno funkciją, jo vertės neapibrėžtumą. Kūrinių vertė gali būti atskleista ne apskritai, o tik konkrečios kultūros kontekste. Tik pagal šį kontekstą ir gali meno kritikas atskirti vertingą, reikšmingą kūrinį nuo menkaverčio, meno faktą — nuo ekstrameninių dalykų.

Baigiant simpoziumą, buvo susitarta tokio pobūdžio diskusijas organizuoti ne rečiau kaip kartą per metus.

Ž. Jackūnas

KATALIKYBĖ IR ŠIUOLAIKINĖ IDEOLOGINĖ KOVA

Šia tema 1975 m. gruodžio 11–12 d. Vilniuje, LTSR Mokslų akademijoje įvyko tarprespublikinė konferencija, organizuota Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriaus prie LTSR MA Istorijos instituto kartu su Visuomenės mokslų akademijos prie TSRS CK Mokslinio ateizmo instituto ir

Užsienio ideologinių srovių problemų Mokslinė taryba prie TSRS Mokslų akademijos Prezidiumo Visuomenės mokslų sekcijos. Pranešimus, kurių medžiaga buvo išspausdinta dar prieš konferencijos pradžią¹, skaitė Maskvos, Leningrado, Ukrainos, Baltarusijos, Latvijos, Lietuvos moks-

¹ Католицизм и современная идеологическая борьба (Материалы научной конференции). В., 1975, с. 198.

lininkai, gvildenantys religinės pasaulėžiūros kritikos ir materialistinės pasaulėžiūros formavimo bei šiuolaikinės ideologinės kovos problemas.

Pranešimą „Apie Lietuvos partinės organizacijos patirtį ateistiniame auklėjime“ perskaitė Lietuvos KP CK Propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjas *J. Kuolelis*. Pranešėjas pažymėjo konferencijos aktualumą mūsų respublikai: Tarybų Lietuvoje labiau, negu daugelyje kitų respublikų, jaučiama katalikų bažnyčios įtaka kasdieniniame gyvenime; esama ir tarptautinio klerikalizmo poveikio, nes Lietuvoje pagrindinė tikinčiųjų dalis yra katalikai. Prieš 35—40 metų katalikų bažnyčia užėmė vadovaujančią padėtį visose Lietuvos ekonomikos, politikos, kultūros ir dvasinio gyvenimo srityse, Lietuva buvo viena iš religingiausių šalių Europoje. Ateistinės kovos pagrindas — socialistinio gyvenimo pažanga. Bet tai nemažina ateistinio auklėjimo svarbos, ypač turint galvoje, kad katalikų bažnyčia siekia ir moka taikstytis prie kintančių gyvenimo aplinkybių. Šiuo metu katalikybė laiko save pagrindine žmogaus teisių, nacionalinių interesų, dorovinių principų gynėja bei saugotoja, moka apeliuoti į žmogaus jausmus, remtis šimtametėmis tradicijomis. Todėl ateistiniame darbe būtina suprasti tradicijų ir psichinių veiksmų svarbą. Neapsiribojant religinės pasaulėžiūros kritika, reikia giliau atskleisti pozityvų ateistinio humanizmo turinį, marksistiškai aiškinti tuos klausimus, kurie ilgą laiką buvo religijos monopolis.

Nemažai pranešimų buvo skirta kintančioms socialinėms-ekonominėms bei politinėms katalikybės koncepcijoms, jų santykiui su svarbiausiomis šiuolaikinio gyvenimo koncepcijomis bei klerikalinio antikomunizmo kritikai. Prof. *L. Velikovičius* (Maskva) savo pranešime „Katalikybės vaidmuo ideologinėje šiuolaikinio kapitalizmo sistemoje“ nurodė, kad katalikybės vaidmuo daug priklauso nuo jo paplitimo pasaulyje. Katalikybės krizė dar nereiškia, kad ši religija yra praeities dalykas. Dabartiniu metu Vatikanas siekia visuomenės pritarimo savo taikos lozungais, pacifistine veikla, bandymais suderinti katalikybės ir socializmo idėjas. Šiuo metu suaktyvėjo veikla prieš Tarybų Sąjungą. Kalbėdami apie krikščioniškąjį socializmą, katalikų ideologai faktiškai kovoja prieš realųjį socializmą.

Nemaža informacijos apie reakcinę oficialios bažnytinės hierarchijos vaidmenį politiniame Portugalijos gyvenime nuo XX a. pradžios iki šių dienų buvo pateikta *M. Andrejevo* (Maskva) pranešime „Bažnyčia ir revoliucija Portugalijoje“, kurį perskaitė *L. Velikovičius*.

Drg. J. Kryveliovo (Maskva) pranešime „Popiežius ir modernistinės tikybos koncepcijos“ buvo kalbama, kad dabartinė popiežiaus reakcija į modernistines atsinaujinimo koncepcijas, palyginti su XIX a. pabaigos—XX a. pradžios nusistatymu, yra kur kas nuolaidesnė. Vis tik modernistinės koncepcijos nereiškia, kad iš religijos lieka tik forma. Ir modernizuotoje katalikybėje lieka pasaulio sudvejinimas, apeliuojama į antgamtinį, transcendentinį pasaulį. Tik kai tokio nusistatymo neliks, bus galima teigti, kad išnyko ir religija. Vatikanas stabdo atsinaujinimą, bet jis jau neturi ankstesnės socialinės padėties ir galimybių. Bijodama tiesioginio skilimo, bažnyčia priversta daug su kuo taikstytis; pavyzdys — aiškiai eretiško Olandų katekizmo įteisinimas.

Istorijos kand. *R. Raškova* (Leningradas) pranešime „Katalikybė ir kontrakultūra“ apžvelgė jaunimo nepasitenkinimą bažnyčios mokymu ir jos praktika. Jaunimo protestas prieš tradicinius socialinius institutus, jų ideologiją ir buržuazinio pasaulio etines normas pasireiškia vadinamąja kontrakultūros ideologija. Kontrakultūra — tai gana margas, eklektiškas judėjimas, apjungiantis įvairius reiškinius nuo hipizmo ir narkomanijos iki religinių-mistinių naujo dievo, naujo Kristaus (Kristaus—Superžvaigždės) ieškojimų. Vienas iš žymiausių kontrakultūros teoretikų *T. Rozakas* įrodinėja, kad šio judėjimo formuojamas naujas religinis-mistinis jutimungamas gališ tapti šiuolaikinės visuomenės dvasinio atgimimo pagrindu, „įkvėpti gyvenbę mirtį skleidžiančiai gyvenimo dykumai“. Bažnyčios teoretikai dėmesingai seka šį judėjimą, neatsakydami ateityje panaudoti kai kurių kontrakultūros idėjų, „gaivinančių teologiją ir ją pamokančių“, kad ji labiau pateisintų egzistencinius tikinčiųjų lūkesčius. Katalikų bažnyčia naudoja tradicinę taktiką: ji perdirba ir savaip interpretuoja šį jai pavojingą visuomenės reiškinį, mėginama pakreipti jo raidą sau palankia kryptimi, ir tuo pačiu pašventina jį, liudijantį apie šiuolaikinio pasaulio religinės sąmonės krizę.

LTSR MA narys korespondentas V. Niunka gvildeno kai kuriuos Vatikano „Rytų politikos“ aspektus. Sužlugus „šaltojo karo“ politikai, išryškėjo naujoji Vatikano politinė orientacija. 70-ųjų metų pradžioje Vatikanas buvo priverstas pripažinti, kad socializmas nebeatrodo laikinas reiškinys, eksperimentas, o yra reali ir vis stiprėjanti jėga. Kairieji bažnyčios hierarchijos sluoksniai vis daugiau kalba apie suartėjimą, dialogą su komunistais, nors susilaukia Vakarų Vokietijos, Italijos ir kitų kapitalistinių šalių reakcinių sluoksnių bei paties Vatikano pasipriešinimo. Teigiami poslinkiai katalikybės politikoje nereiškia, kad pakito jos ideologinė pozicija; atvirkščiai, politinėmis priemonėmis siekiama sustiprinti jos senąsias ideologines pozicijas.

Susidomėjimo susilaukė pranešimai, kur buvo aptariamoms naujos filosofinės bei teologinės katalikybės doktrinos, tendencijos, katalikiškojo modernizmo sąveika su kitomis šiuolaikinėmis buržuazinėmis filosofijos srovėmis.

Prof. V. Garadža (Maskva) nagrinėjo santykius tarp katalikiškojo modernizmo ir neotomizmo. Neotomizmas savo laiku bandė atnaujinti katalikybę, padėti jai priimti buržuazinę kultūrą. Tuo tikslu buvo ne tiek pritaikoma bažnyčios ideologija pakitusiam pasauliui, kiek šiuolaikinis pasaulis interpretuojamas, suvokiamas tradicinių struktūrų rėmuose, tuo pačiu mėginama parodyti tomizmo pagrindų nesugriaunamumą. Modernizmas kritikavo neotomizmą, kaip negyvybinę filosofinę doktriną, priekaištaudamas, kad neotomizmas nemato socialinės, dvasinės visuomenės dinamikos, istorinio vystymosi idėjos, kad jam svetimas požiūris į tiesą, kaip santykinį, besivystantį procesą, kad jis sumenkina subjekto, žmogaus vaidmenį. Tokios šiuolaikinio modernizmo formos, kaip P. Tejero de Šardeno krikščioniškasis evoliucionizmas, E. Munjė personalizmas ir pastaruoju metu ypač įtakingas K. Raneiro transcendentinis tomizmas, aišku, nesiekia griauti religijos pagrindų, dėl ko juos kaltina neotomistai. Modernistai siekia išlaikyti religinę sąmonę šiuolaikiniam pasaulyje.

Tai, ką modernistai kėlė dar XIX a. pabaigoje ir už ką jie būdavo griežtai baudžiami, žymiu mastu bažnyčia realizavo II Vatikano susirinkime. Jame buvo apsirota tuo, kad pripažintas Tomo Akvinie-

čio autoritetas teologijoje, o jo pasiekimai filosofijoje buvo nutylėti. Tai sustiprino modernizmo pozicijas ir pagausino jo gretas. Šiuolaikinis modernizmas vis labiau linksta laisvai interpretuoti dogmas, orientuojasi į M. Haidegerio išvystytą egzistencializmo variantą, Tomas Akvinietis kaltinamas iškreipęs krikščionybės egzistencialinę reikšmę, užgožęs ją racionalistiniais teiginiais.

Po Tomo Akviniečio 700 m. mirties jubiliejaus (1974) išsiuntinėta Pauliaus VI laiške vėl pabrėžiamas Tomo Akviniečio, kaip filosofo ir teologo, mokančio šiuolaikinį žmogų teisingai mąstyti, autoritetas. Bet čia duodami ir svarbūs paaikškinimai: būti tomistu, vadinasi, papildyti tomizmą tomis naujovėmis, kurias iškelia šiuolaikinė filosofija. Taigi reikalingas ne pats tomizmas, o tomizmo įkvėpta filosofija. Praėjus 10 metų po Vatikano II susirinkimo, santykis tarp katalikybės tradicinės tendencijos ir modernizmo tampa dar sudėtingesnis: šios formos smelkiasi viena į kitą ir jų išskyrimas darosi gana santykinis. Modernizmas vystosi išoriškai prisitaikydamas prie Tomo Akviniečio autoriteto. Paulius VI negiria atsinaujinimo tendencijų, bet ir neužkerta joms kelio.

Prof. J. Minkevičius (LTSR MA) aptarė mokslo ir technikos revoliucijos santykį su katalikiškuoju pasaulėvaizdžiu. Šiuolaikinės katalikybės ideologines pozicijas apsprendžia ne tik tradiciniai veiksniai, bet ir ta konkreti situacija, kurią šiandien sąlygoja mokslo bei technikos revoliucija ir jos pasekmės. Žinoma, katalikiškasis pasaulėvaizdis iš esmės nepakito, nes yra ribojamas katalikybės teologijos ir filosofijos. Galima kalbėti tik apie tam tikrą modifikaciją. Mokslo bei technikos revoliucija sukūrė daugybę depersonalizuotų, anonimiškų kontaktų arba kitaip — totalinę susvetimėjimą. Tuo pačiu religija, atliekanti kompensacinę funkciją, sustiprino savo komunikacinį vaidmenį. Galima tvirtinti, kad mokslo ir technikos revoliucija religinį procesą pakreipė į žemiškąją pusę, socialinį pasaulį, į žmogaus sferą, nors konceptualinis aparatas liko tas pats. Silpnėja teocentrizmo ir antropocentrizmo, dvasios ir materijos prieštaravimas. Vis labiau plinta rytietiškos religinės bei etinės idėjos, ypač zen-budizmo, kuris ne taip griežtai, kaip katalikybė, priešpasto šį ir aną pasaulį. Filosofinė objekto ir subjekto santykio problema įgauna val-

dymo problemos pobūdį. O čia religija sau skiria svarbų vaidmenį.

Svarstydami ateities perspektyvas, kosminių, branduolinės energijos, genetikos, neurologijos ir kitų mokslo atradimų praktinio panaudojimo pasekmes žmogui, religijos teoretikai aiškina bet kokio žinojimo ir jo praktinio pritaikymo etines ribas, prie kurių išsaugojimo jie mano galį daugiausia prisidėti. Taigi katalikybe ne tik siekia diskredituoti mokslo bei technikos revoliuciją socialiniu ir ypač humanistiniu požiūriu, bet ir gauti ideologinės bei psichologinės naudos iš jos problemų.

Doc. B. Kuzmickas (LTSR MA) savo pranešimą skyrė socialinio aktyvumo problemai šiuolaikinėje katalikybėje. Pranešėjo pastebėjimu, įprasta tvirtinti, kad katalikybė, kaip ir bet kuri kita religija, sumažina praktinės pertvarkomosios veiklos reikšmę, slopina žmogaus socialinį aktyvumą. Bet, kita vertus, vien šios konferencijos medžiaga liudijanti, kad katalikybė, jos institutai ir tikintieji nelieka nuošalyje nuo aktualių gyvenimo klausimų, yra gana aktyvūs daugelyje visuomeninės veiklos sričių. Reikia turėti galvoje, kad katalikybė yra kur kas didesnis judėjimas, negu oficiali katalikybės filosofija — neotomizmas ir aukštosios dvasininkijos dokumentai. Iš tų pačių dogmų gali būti daromos skirtingos socialinės, kultūrinės išvados. Pranešėjo manymu, katalikybės pasaulėžiūroje yra tam tikros idėjos, psichoideologiniai stereotipai, kurie gali skatinti tikinčiųjų socialinį aktyvumą, — priešingu atveju negalėtume paaiškinti modernistų, iš dalies ir kairiųjų katalikų veiklos.

Doc. A. Gaidys (LTSR MA) pranešime „Šiuolaikinės katalikybės modernizacijos proceso prieštarumai“ kėlė klausimą, kur yra religinio modernizmo ribos ir kaip vertinti šį procesą ateistinės kovos požiūriu. Katalikybė susidurianti su jai neišsprendžiamu prieštaravimu: socialinė pažanga, mokslo ir technikos revoliucija verčianti bažnytininkus religiją modernizuoti, nes kitaip jai nebelskėtų vietos šiuolaikiniame pasaulyje; tačiau radikalus religijos modernizavimas naikina jos esminius bruožus, t. y. veda prie religijos išnykimo. Dėl to bažnyčios vadovybė stengiasi modernizmą apriboti tik išorinių formų bei taktinių priemonių keitimu, palikdama nepalietą seną turinį. Tačiau re-

ligiją ardančios prieštaravimai išlieka, ir jie vis labiau gilėja.

Aspirantė L. Jekentaitė (VVU) apžvelgė katalikybės santykius su froidizmu. Plintančios Z. Froido idėjos buvo ryškiai ateistinio atspalvio. Dėl to katalikų teoretikams pradžioje jos atrodė nepriimtinos, kaip biologizuojančios žmogaus prigimtį, žeminančios asmenybės orumą, pakeičiančios jos laisvę griežtu determinizmu ir pan. Tačiau, vis giliau skverbiantis froidizmui į visas Vakarų kultūros sritis, katalikų teoretikai (Šveicarų katalikų psichoterapeutų sąjunga) atkreipė dėmesį į „nesąmoningos psichinės veiklos“, „neurozės“, kaip moralinio konflikto pasekmės, ir kitas idėjas. Jomis buvo imta interpretuoti katalikybės teiginius apie žmogaus moralę, sąžinę, nuodėmę, meilę ir pan. Tolesnį psichoanalizės ir religijos suartėjimą paskatino K. Jungo darbai, o šiuo metu tas dvi sritis bando tvirtai sujungti E. Fromas savo „humanistinėje psichoanalizėje“.

Prof. I. Zaksas (LTSR MA) aptarė lietuvių klerikalinės emigracijos ideologų ryšius su egzistencializmu. Katalikų autorių (P. Celiešiaus, A. Maceinos, J. Girniaus, R. Gaidamavičiaus) pastangos panaudoti egzistencializmo teiginius religinių dogmų atnaujinimui, pranešėjo manymu, paaiškinamos krikščionybės ir egzistencializmo problematikos, idėjinių pozicijų ir socialinio vaidmens artimumu.

Filosofijos kand. J. Mačiulis (VAPM) kritikavo Lietuvos katalikų dvasininkų pažiūras aktualiais šiuolaikinės visuomenės klausimais. Pranešėjas atkreipė dėmesį į tai, kad svarbu išsiaiškinti Tarybų Sąjungos teritorijoje veikiančios katalikų bažnyčios visuomeninės politinės orientacijos kitimo kryptį. Dabartiniu metu katalikų bažnyčia tarybinę tikrovę vertina teigiamai. Ji siekia pasirodyti skatinanti tikinčiųjų socialinį aktyvumą, kelianti naują dorovinį idealą ir pan. Todėl dabar negalima apsiriboti atskirų kunigų darbo kritika, bet vis didesnį svorį turi įgauti gilesnė ir bendresnė religinės pasaulėžiūros kritika.

Doc. J. Aničas pranešime „Klerikalinė lietuvių emigracija ir katalikų bažnyčia Lietuvoje“ palietė kai kuriuos katalikų bažnyčios Tarybų Lietuvoje modernizavimo aspektus. Pateikė medžiagos apie lietuviškąjį liturginės reformos variantą: dabar ypač pabrėžiama gimtosios kalbos

reikšmė, sąmoningas religinių apeigų atlikimas, bendros maldos ir giesmės, vengiama išpuolių prieš kitas religijas.

Filosofijos kand. *N. Kozacišin* (Lvovas), remdamasi Vakarinių Ukrainos sričių medžiaga, nušvietė kai kurias šiuolaikines tendencijas katalikų dvasininkų pamoksluose. Bažnyčia nevenigia spekuliuoti tarybinių žmonių pergyvenimais, susijusiais su II pasauliniu karu, nacionaliniais, tėviškais ir kitais jausmais. Naudojama ir užsienio propagandinės literatūros medžiaga.

Filosofijos kand. *J. Prokošina* (Minskas) perskaitė pranešimą „Kai kurie katalikybės vystymosi Baltarusijoje ypatumai“, kurį parengė kartu su filosofijos kand. *E. Doroševičiumi*. Ji nurodė istorines priežastis, dėl kurių katalikybė neįgavo tvirtesnių pozicijų Baltarusijoje.

Istorijos kand. *Z. Balevico* (Ryga) pranešime „Latvių emigracijos katalikiškojo sparno klerikalinis antikomunizmas“ buvo keliamos ateistinio auklėjimo problemos. Pranešėjo nuomone, reikia visų pirma kelti istorinį gyventojų išprusimą; antra, negalima religijos, kaip specifinės visuomeninės sąmonės formos, ištirpdyti bendroje istorijoje, bet būtina giliai atskleisti pačios religijos istoriją.

Istorijos kand. *A. Balsys* (LTSR MA) kalbėjo apie katalikiškojo klerikalizmo ir buržuazinio nacionalizmo ryšį antikomunistinėje propagandoje. Filosofijos kand. *J. Jastrebovas* (Maskva) — apie katalikybės ir masių religinės sąmonės evoliuciją. Mokslinė bendradarbis *A. Vasiljeva* (Kijevas) analizavo panteizmo tendencijas šiuolaikinėje katalikų teologijoje.

KAS YRA MOKSLAS?

TSRS Filosofų draugijos Lietuvos skyriaus logikos ir mokslo metodologijos sekcija surengė simpoziumą „Logika, mokslo metodologija ir mokslo kūrybos procesas“. Simpoziumas įvyko 1976 m. vasario 2 d. Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko universitete. Jame dalyvavo dėstytojai, aspirantai ir mokslo darbuotojai iš Vilniaus, Kauno ir Voronežo.

Sekcijos pirmininkas prof. *R. Plečkaitis* (VVU) įžanginiame žodyje pasakė, kad mokslinės veiklos efektyvumas, jos rezultatai priklauso visų pirma nuo mokslininko mąstymo būdo, naudojamų metodų bei

Mokslinis bendradarbis *B. Deksnys* (LTSR MA) pranešime „Krikščioniškojo humanizmo antinomijos lietuvių emigracijoje“ pastebėjo, kad daugelis katalikų autorių, kurie anksčiau buvo humanizmo priešininkai arba jam indiferentiški, dabar ėmė laikyti save teocentrinio humanizmo šalininkais. Šis humanizmo variantas yra kur kas konservatyvesnis už oficialiąją Vatikano II susirinkimo ir enciklikos „*Populorum progressio*“ koncepciją.

Konferencijos pabaigoje buvo išklaudyta keletas bendro pobūdžio pasisakymų. Doc. *J. Veišo* (Ryga) nuomone, katalikybės krizė jau nieko nebestebina. Ją pripažįsta ir patys teologai. Dar daugiau, jie net trigeria, kad krikščionybė iš esmės yra „krizės filosofija“, nes gimė krizės situacijoje; dabar ji pergyvenanti savo eilinę krizę, kuri būsianti įveikta, kaip ir visos kitos. Dėl to šiuo metu reikia tyrinėti šios krizės specifiką, parodyti jos negrįžtamą pobūdį.

Kai kurias lietuvių emigrantų koncepcijų kritikos problemas palietė žurnalo „Komunistas“ vyr. redaktorius prof. *G. Zimanas*, LTSR MA narys korespondentas *J. Macevičius*.

Uždarydamas konferenciją, Visuomenės mokslų akademijos prie TSKP CK Mokslinio ateizmo instituto direktoriaus pavaduotojas prof. *V. Garadža* pažymėjo didelę mokslinę ir ideologinę konferencijos reikšmę. Kaip matyti iš pasisakymų ir kaip rodo atliktas darbas, jo manymu, Vilniuje susiformavo rimtas šiuolaikinės katalikybės tyrimo ir kritikos centras.

L. Jekentaitė

priemonių. Todėl tyrinėtojų susidomėjimas savo darbo organizavimo bei planavimo, tyrimų metodologijos ir istorijos klausimais šiuolaikinės mokslo bei technikos revoliucijos sąlygomis yra sveikintinas ir palaikytinas. Tai — reikalingas, aktualus ir perspektyvus darbo baras tiek pradedančiam, tiek prityrusiam mokslo darbuotojui.

Simpoziume buvo perskaityta 15 pranešimų logikos, gnoseologijos, mokslo istorijos, estetikos, psichologijos, nemark-sistinių gnoseologinių, sociologinių bei etinių koncepcijų kritikos klausimais.